

KLIMAATBESTENDIG WAALWIJK

UITVOERINGSAGENDA 2022-2026

VOORWOORD

Waalwijk is een aantrekkelijke gemeente om in te leven, wonen, werken, ondernemen en verblijven. Dat willen we graag zo houden en versterken. We willen samen duurzaam vooruit. De leefbaarheid van Waalwijk kan onder druk komen te staan door de veranderingen in het klimaat. De wetenschap heeft met zekerheid vastgesteld dat ons klimaat verandert en dat dit komt door menselijk handelen. De verschillende effecten voelen we allemaal, ook in Waalwijk.

De komende jaren neemt de kans op hitte, droogte en wateroverlast alleen maar toe. En daarmee ook de risico's voor onze leefomgeving, onze gezondheid en door schade, ook onze economie. Als we niets doen, dan zijn de gevolgen ingrijpend voor mensen, dieren en planten.

We willen Waalwijk voorbereiden en aanpassen aan het veranderende klimaat. Dat noemen we klimaatadaptatie. Denk bijvoorbeeld aan het aanleggen van meer groen, extra ruimte voor water en aan het opslaan of afkoppelen van regenwater, zodat het beschikbaar is tijdens periodes van droogte. Maar dat niet alleen, we willen dat Waalwijk een prettige leef- en werkomgeving is met veel aandacht voor groen.

Een omgeving die uitnodigt om in beweging te komen en zo ook bijdraagt aan de gezondheid van alle Waalwijkers.

Deze uitvoeringsagenda 2022-2026 beschrijft wat we de komende jaren in de gemeente Waalwijk gaan doen aan klimaatadaptatie. Het geeft antwoord op de vraag: hoe willen we Waalwijk voorbereiden op het veranderende klimaat en welke aanpassingen zijn hierbij nodig?

Belangrijk is hierbij het besef dat de gemeente het niet alleen kan. Ook van onze inwoners, bedrijven, instellingen, andere overheden en grondeigenaren verwachten we een inspanning. Samen stappen zetten om ervoor te zorgen dat Waalwijk in 2043 klimaatadaptief is.

Dilek Odabasi, wethouder duurzaamheid

INHOUDSOPGAVE

WAAROM DEZE UITVOERINGSAGENDA?

WETEN VERWACHTE GEVOLGEN IN WAALWIJK

Stresstesten

WILLEN KLIMAATBESTENDIG WAALWIJK

Klimaatdialogen
Bestaande knelpunten voor Waalwijk
Ambitie en doelstellingen
Onze strategie
Richtlijnen

WERKEN UITVOERINGSAGENDA

Wat doen we al?
Wat gaan we de komende jaren doen?
Financieel overzicht

COLOFON

BIJLAGEN

WAAROM DEZE UITVOERINGSAGENDA?

Noodzaak klimaatadaptatie

Het klimaat verandert. De aarde warmt op, en de gevolgen van klimaatverandering worden steeds zichtbaarder. De temperatuur gaat omhoog, het wordt droger en tegelijkertijd wordt de neerslag extremer. De kans op wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen brengen risico's met zich mee voor onze leefomgeving, onze gezondheid en de economie. Om een prettige en leefbare omgeving te behouden moeten we ons aanpassen aan het veranderende klimaat. Dit noemen we klimaatadaptatie: het weerbaarder maken van onze omgeving tegen de effecten van extremer weer zoals wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen.

Rijksopgave

Met extreme weersomstandigheden krijgen we in de toekomst steeds vaker te maken. Het veranderende klimaat noodzaakt ons om onze leefomgeving aan te passen. Daarom is sinds 2018 het **Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie** van kracht. Hierin hebben Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten met elkaar afgesproken dat ons land vanaf 2050 klimaatadaptief en waterrobuust is ingericht.

Plan van aanpak

Om in Waalwijk klimaatbestendig te kunnen zijn, gaan we **werken** met een uitvoeringsagenda. Daarin staan de activiteiten waarmee we de komende jaren aan de slag gaan. Voorafgaand aan het opstellen van de uitvoeringsagenda hebben we onderzocht wat we nu **weten**, de verwachte gevolgen voor Waalwijk. Dat deden we aan de hand van stresstesten. Daarnaast hebben we met elkaar bepaald wat wij in Waalwijk **willen**, waar onze focus ligt en welke aanpak we kiezen om Waalwijk klimaatbestendig te maken.

Elke zes jaar worden er stresstesten uitgevoerd om te kijken hoe we er voor staan. Na elke stresstest wordt de uitvoeringsagenda aangepast.

Leeswijzer

Dit document is opgebouwd uit de drie stappen weten, willen en werken. Deze staan bovenaan elke pagina. Door op de gewenste titel te klikken kom je bij dat betreffende onderdeel van deze uitvoeringsagenda.

Ook kan je klikken op teksten die **onderstreept** zijn. Deze leiden naar een externe link, of een andere plek in dit document.

Weten

Verwachte gevolgen in Waalwijk

Om erachter te komen wat de effecten van klimaatverandering zijn voor Waalwijk, zijn in 2019 stresstesten opgesteld. Deze stresstesten geven weer waar Waalwijk kwetsbaar is voor de gevolgen van klimaatverandering op de vier thema's: hitte, droogte, wateroverlast en overstromingen.

TOELICHTING STRESSTESTEN

De stresstesten voor onze gemeente zijn tot stand gekomen in samenwerking met adviesbureau TAUW. De resultaten van de stresstesten zijn weergegeven in een **rapportage** en digitale kaarten. Hieronder staan kort de effecten voor Waalwijk beschreven.

In de toekomst zullen steeds vaker **heftige regenbuien** optreden. De riolering kan dit niet aan. Dit heeft tot gevolg dat water op diverse wegen blijft staan waardoor **locaties worden gestremd**. Sommige woningen, zorginstellingen, scholen of bedrijven liggen op gevoelige locaties waardoor **waterschade in het pand** treedt.

De **temperatuur stijgt** en we krijgen te maken met **langere perioden van hitte**. In gebieden met veel verharding en weinig groen en schaduw loopt de temperatuur hoog op. Voor de kwetsbare groepen is dit **geen gezonde situatie**. Uit de stresstest blijkt dat er voor hen wel voldoende koele plekken aanwezig zijn. Echter, het centrum van Waalwijk en de bedrijventerreinen, zoals het havengebied en Zandonk Noord, komen als hittegevoelige gebieden naar voren.

WATER-OVERLAST

Steeds vaker hevige regenbuien.

De riolering kan dit niet aan.

Gevolg: hinder, overlast en schade.

HITTE

De temperatuur stijgt.

Kans op langere perioden van hitte neemt toe.

Gevolg: negatieve invloed op de gezondheid, verminderde arbeidsproductiviteit en drukte bij zwembaden.

DROOGTE

Langere periodes zonder neerslag.

Te kort aan water.

Gevolg: verlaging grondwaterstand, verslechtering waterkwaliteit, afsterven groen.

Niets doen is geen optie... maar we kunnen het niet alleen.

- Gemeente
- Inwoners
- Bedrijven
- Waterschap
- Woningbouwcorporaties
- Partners op het gebied van gezondheid
- Projectontwikkelaars
- Netwerkbedrijven
- Veiligheidsregio

Samen op weg naar een klimaatbestendig Waalwijk!

Er zullen ook steeds **meer perioden zonder neerslag** optreden waardoor verdroging optreedt. Het gevolg is dat **sloten droogvallen, groen verdort of afsterft**, bijvoorbeeld in gebieden met zandgronden in Waalwijk. Veengebieden in Waalwijk zijn kwetsbaar voor **bodemdaling** of **verzakking**. Ook de **waterstand** in de havens kan sterk verminderen waardoor **transport en recreatie bemoeilijkt wordt**. Hiervoor zijn wij sterk afhankelijk van het waterpeil van de Bergsche Maas.

Naast wateroverlast, hitte, en droogte ligt het noordelijk gedeelte van Waalwijk in een **overstroombaar gebied** van de Maas. De kans van overstroming is klein, maar overstromingen brengen grote **(economische) schade en sociale ontwrichting** met zich mee.

Willen

Klimaatbestendig Waalwijk

Met de informatie uit de stresstesten hebben we in 2021 verschillende dialogen gevoerd met de samenleving. Hier hebben we de risico's van wateroverlast, droogte en hitte besproken. Hoe worden de risico's ervaren en zijn ze wel of niet acceptabel? Met welke acties kunnen we de risico's verkleinen? En wie is daar verantwoordelijk voor? Daarnaast hebben we bepaald waar de knelpunten voor Waalwijk zitten en waar onze focus ligt om onze ambitie, Waalwijk klimaatadaptief in 2043, te halen.

KLIMAATDIALOGEN: MET WIE ZIJN GESPREKKEN GEVOERD?

Eerst vonden de dialogen intern binnen onze gemeente plaats, samen met de waterschappen en de provincie. Maar Waalwijk klimaatbestendig maken kunnen we als gemeente niet alleen. Dat moeten we samen doen. Daarom gingen we in gesprek met de stad. Aan de hand van enquêtes en dialogen hebben we informatie opgehaald bij inwoners, bedrijven, een woningbouwcorporatie en scholen over hun zorgen en manieren waarop wij met hen kunnen samenwerken aan klimaatadaptatie.

Inwoners

Inwoners zijn aan de hand van een online inwonersavond en een enquête benaderd door de gemeente. De enquête is door bijna 300 inwoners ingevuld. Zowel in de enquête als tijdens de inwonersavond gaven inwoners aan in de openbare ruimte een rol voor de gemeente te zien om risico's van wateroverlast, hitte, droogte, en overstromingen te beperken. Inwoners gaven echter aan ook zelf bereid te zijn om maatregelen te nemen. Zo gaf ruim een derde (34%) van de respondenten aan bereid te zijn hun regenpijp af te koppelen, of maatregelen te nemen tegen de opwarming van hun woning. Inwoners hebben wel behoefte aan advies over maatregelen die ze kunnen nemen.

Gemeentebtenaren

Met ambtenaren uit verschillende teams van de gemeente, het waterschap Brabantse Delta en de provincie zijn interne risicodialogen gevoerd over wateroverlast, hitte, en droogte. Deelnemers gaven aan hoe (on)acceptabel ze verschillende probleemsituaties vonden, op welke termijn deze opgelost moeten worden, welke rol de gemeente daarin heeft en welke stakeholders betrokken zouden moeten worden.

College- en raadsessie

Tijdens de sessie met het college en de raad zijn de resultaten uit de dialogen toegelicht, is de ambitie getoetst en is besproken welke rol zij zien voor de gemeente bij verschillende probleemsituaties.

Scholen

Met vertegenwoordigers van overkoepelende organisaties en onderwijsinstellingen zijn de stresstestkaarten voor wateroverlast, hitte en droogte rondom de locaties van onderwijsinstellingen bekeken. Met hen is verkend welke maatregelen toegepast kunnen worden en zijn concrete afspraken gemaakt over welke partij daarvoor aan zet is.

Woningbouwsector

De gemeente heeft met woningbouwcorporatie Casade en organisatie ContourdeTwern een dialoog gevoerd over mogelijkheden om klimaatadaptatie gezamenlijk op te pakken. De partijen zijn enthousiast en willen graag vanuit de zogenaamde "triple duurzaam aanpak" met wijken in gesprek waarbij zowel inrichting de openbare ruimte, als klimaatbestendigheid, toekomstgerichte maatregelen aan de woning en de sociale problematiek aan de orde komen en elkaar in oplossende sfeer versterken.

Bedrijven

Samen met enkele bedrijven is een klimaatsafari gedaan waarbij gekeken is naar praktische oplossingen op de bedrijfsterreinen zelf. Ook hebben we bedrijven middels een enquête benaderd. De enquête is door 12 respondenten uit verschillende sectoren ingevuld. De respondenten hebben voorbeelden gegeven van maatregelen die zij hebben genomen, zoals het aanbrengen van zonwering tegen hitte. Voor op het eigen terrein hebben zij, net als inwoners, behoefte aan advies vanuit de gemeente over maatregelen die zij kunnen nemen.

KLIMAATDIALOGEN: UITKOMSTEN

Onacceptabele knelpunten

Voor deze categorie geldt dat de gemeente op korte termijn een oplossing zoekt om de gevolgen te voorkomen. Dit kan ook het nemen van een tijdelijke maatregelen zijn.

Wateroverlast

- Opdrijvende putdeksels;
- Water in panden met een zorgfunctie;
- uitval van vitale nutsvoorzieningen en elektrische installaties voor zorgfuncties, overheidsgebouwen, hulpdiensten, RWZI, elektriciteitsnet, ICT en telecom;
- Bij evenementen, veroorzaakt door weersextremen

Droogte

- Schade aan vitale en kwetsbare functies door droogte
- Afsterven van bomen en overig groen
- Droge sloten/vijvers waardoor onder andere vissterfte optreedt
- Verzakking aan infrastructuur door lagere grondwaterstand

Hitte

- Hitte rondom verzorgingstehuizen
- Afwezigheid van koele plekken binnen 300 m van een school of zorginstelling
- Verslechtering van de (zwem)waterkwaliteit

Onwenselijke knelpunten

Voor deze categorie geldt dat de gemeente het knelpunt aanpakt in combinatie met andere werkzaamheden/projecten. Deze werkzaamheden/projecten bepalen dus het tempo van oplossen.

Wateroverlast

- Wegen die niet begaanbaar zijn bij een bui die 1/ 100 jaar valt (60 mm)
- Panden waar water naar binnen loopt bij een bui die 1/ 100 jaar valt (60 mm)
- Pompen, gemalen, verwarming en gas die uitvallen door extreme neerslag

Droogte

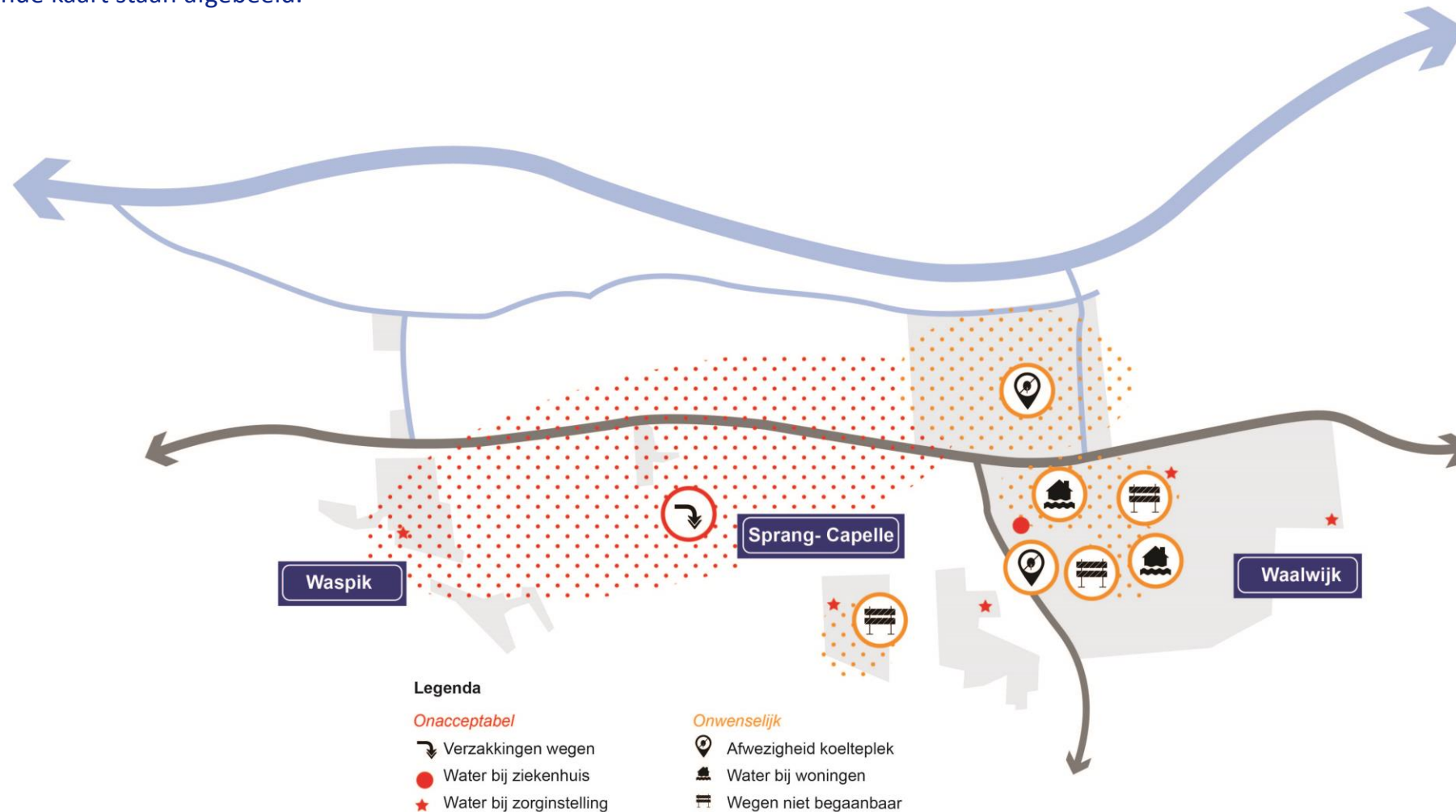
- Paalrot en schade aan funderingen

Hitte

- Onvoldoende schaduw op langzaamverkeerroutes
- Afwezigheid van koele plekken binnen 300 meter voor bedrijventerreinen, het centrum en woningen zonder tuin
- Beweegbare bruggen die niet meer opengaan

BESTAANDE KNELPUNTEN WAALWIJK

Uit de dialogen en enquêtes met partijen binnen en buiten de gemeentelijke organisatie zijn verschillende opgaven naar voren gekomen voor Waalwijk, die in de onderstaande kaart staan afgebeeld.

AMBITIE EN DOELSTELLINGEN

Vanuit de Visie duurzaam Waalwijk hebben wij de volgende ambitie geformuleerd: **Waalwijk klimaatadaptief in 2043**. Bepaald is dat we in 2030 de meest urgente stappen uit de stresstest van 2019 uitgevoerd hebben en dat nieuwe ruimtelijke plannen klimaatbestendig worden gerealiseerd. Om de verschillende opgaven aan te pakken, hebben wij op basis van de dialogen drie doelstellingen geformuleerd.

Doelstelling 1

Weersextremen (extreme regenval, droogte, hitte) mogen niet tot sterfte of gezondheidsproblemen leiden.

Doelstelling 2

Bij weersextremen (extreme regenval, droogte, hitte) willen we dat de kans op schade minimaal is.

Doelstelling 3

De openbare ruimte blijft leefbaar en aantrekkelijk.

De doelstellingen hebben we verder uitgewerkt in richtlijnen voor het omgaan met wateroverlast, droogte en hitte. Deze zijn deels al verankerd in de Groene Agenda, en het Integraal Waterplan Waalwijk (IWW).

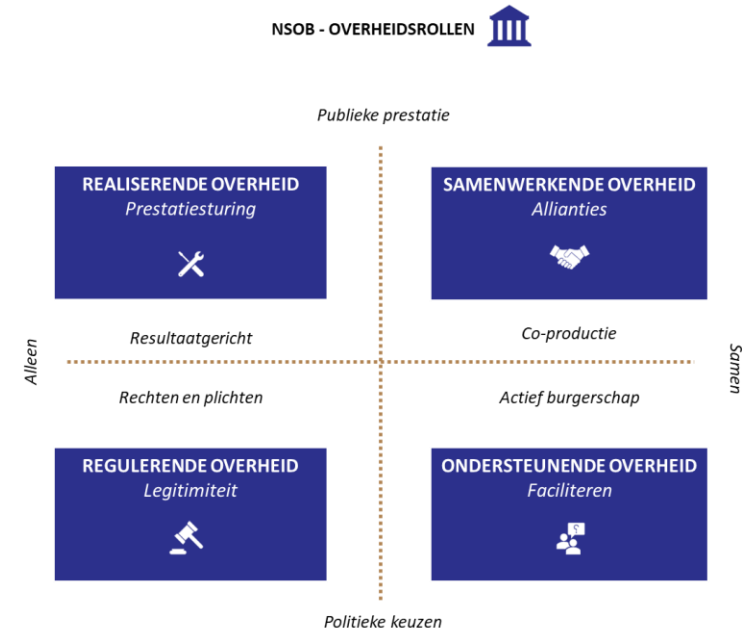
ONZE STRATEGIE

Om onze ambities te bereiken...

Als gemeente gaan wij aan de hand van projecten in de openbare ruimte knelpunten aanpakken die nu al bekend zijn. Dit doen we zowel op de korte termijn als op de lange termijn. Op korte termijn pakken we de meest urgente en onacceptabele gevolgen aan. Dit doen we zowel door tijdelijke als structurele maatregelen. Op de lange termijn pakken we knelpunten aan die onwenselijk zijn, wanneer kan worden meegekoppeld met andere projecten. Zo hoeft de straat maar één keer open.

Onacceptabele situaties lossen we voor 2030 op. Daar waar we zelf verantwoordelijk zijn voor de oplossing, nemen we zelf maatregelen (realiserende overheidsrol). We nemen een samenwerkende rol in als het gaat om onderwerpen waar stakeholders medeverantwoordelijk voor zijn. Denk aan het waterschap als het gaat om oppervlaktewaterkwaliteit en zorginstellingen als het gaat om water in hun pand. Ook stimuleren wij onze inwoners en bedrijven, bijvoorbeeld door een afkoppelsubsidie, omdat we vinden dat het een belang is van ons allen.

Onwenselijke situaties lossen we op door te combineren met andere werkzaamheden. Hier nemen wij een realiserende rol in als het gaat om maatregelen in de openbare ruimte. We zoeken expliciet de samenwerking op met andere stakeholders en nemen ook de ondersteunende rol door vooral inwoners en bedrijven te stimuleren.

We onderscheiden vier manieren waarop gemeenten hun doelen kunnen bereiken. We noemen dit de **vier overheidsrollen**.

Bij de **realiserende overheidsrol** gaat de gemeente zelf aan de slag. Bij de **Regulerende overheidsrol** dwingt de gemeente juist acties/maatregelen af bij andere partijen. Bij de **samenwerkende overheidsrol** gaat de gemeente de samenwerking met andere partijen aan. Kosten en verantwoordelijkheden zullen hier verdeeld worden. Bij de **ondersteunende/stimulerende overheidsrol** ligt het initiatief voor het nemen van acties/maatregelen bij andere partijen. De gemeente kan hier wel in ondersteunen. Bijvoorbeeld door het verstrekken van een subsidie.

RICHTLIJNEN

Weersextremen (extreme regenval, droogte, hitte) mogen niet tot sterfte of gezondheidsproblemen leiden.

Richtlijn 1: Hittestress en droogte leidt niet tot gezondheidsklachten bij mens en dier

- Kwetsbare groepen, zoals ouderen, zorginstellingen en basisscholen, hebben binnen 300 meter toegang tot een koelteplek.
- De oppervlaktewaterkwaliteit blijft op dusdanig niveau dat het niet leidt tot gezondheidsrisico's.

Richtlijn 2: Hulpdiensten worden niet gehinderd door water op straat bij een bui van T=100 (60 mm)

- Om te bepalen hoe we de bereikbaarheid garanderen is samenwerking met de hulpdiensten nodig.

RICHTLIJNEN

Bij weersextremen (extreme regenval, droogte, hitte) willen we dat de kans op schade minimaal is.

Richtlijn 1: Bij een regenbui tot 60 mm in 1 uur (T=100) mogen er geen gevaarlijke situaties ontstaan

- Bijvoorbeeld opdrijvende putdeksels;
- Door water in gebouwen met een zorgfunctie;
- Door uitval van vitale nutsvoorzieningen en elektrische installaties voor zorgfuncties, overheidsgebouwen, hulpdiensten, RWZI, elektriciteitsnet, ICT en telecom;
- Op evenemententerreinen, veroorzaakt door weersextremen

Richtlijn 2: Voor nieuwbouw en aanbouw geldt een verplichting tot waterberging op het eigen terrein

- De eisen voor waterberging zijn daarbij:
  - 60 mm voor nieuwbouw;
  - 60 mm voor aanbouw en uitbreiding bestaande verharding.

Richtlijn 3: Bij extreme droogte willen we dat de kans op schade minimaal is

- Schade aan infrastructuur door bodemdaling als gevolg van lage grondwaterstanden dient voorkomen te worden.
- Droogteschade aan groen (en bomen) dient voorkomen te worden.
- Te lage waterpeilen, die leiden tot onvoldoende waterbeschikbaarheid, verslechtering van de waterkwaliteit, ecologische achteruitgang, vissterfte en stankoverlast dienen onderzocht en eventueel aangepakt te worden.
- Paalrot en schade aan funderingen door lage grondwaterstanden moet beperkt worden.

RICHTLIJNEN

De openbare ruimte blijft leefbaar en aantrekkelijk.

Richtlijn 1: Bij een regenbui tot 60 mm in 1 uur (T=100) blijft de openbare ruimte leefbaar en aantrekkelijk

- In de openbare ruimte kan bij een bui van 60 mm in een uur stapvoets worden gereden, stroomt er geen water vanuit de openbare ruimte woningen in en blijven functies bereikbaar.
- Nutsvoorzieningen zoals gemalen, pompen, verwarming en gas vallen niet uit door waterschade.
- Er ontstaat geen waterschade aan openbaar groen en monumentale bomen.
- Verontreiniging van oppervlaktewater wordt tegengegaan door riooloverstorten te verminderen. Dit doen we door ervoor te zorgen dat onze stelsels voldoen aan de normen voor vuilemissie en waar mogelijk beter dan de norm te presteren.
- Wij streven naar 60 mm berging in de openbare ruimte.

Richtlijn 2: Bij hittestress blijft de openbare ruimte leefbaar en aantrekkelijk

- De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor 10% meer groen bij ontwikkelingen. Wij zorgen bij reconstructies voor 10% meer groen, conform de Groene Agenda.
- Bomen en overig groen mogen niet afsterven ten gevolge van hitte.
- Rondom woningen zonder tuin moet hittestress worden verminderd.
- Beweegbare bruggen blijven functioneren bij hoge temperaturen.
- Belangrijke loop- en fietsroutes hebben zo veel mogelijk schaduw.

RICHTLIJNEN

De openbare ruimte blijft leefbaar en aantrekkelijk.

Richtlijn 3: Bij droogte blijft de openbare ruimte leefbaar en aantrekkelijk

- Bij reconstructies en nieuwbouw wordt de situatie dusdanig aangelegd dat regenwater wordt vastgehouden waar het valt. Dit gebeurt door de aanleg van waterberging en waar mogelijk infiltratie in de bodem. Wij streven ernaar alleen het huishoudelijk afvalwater af te voeren naar de rioolwaterzuivering
- Wij houden het water zoveel mogelijk lokaal, met als doel het niet afwentelen van de wateroverlast naar lager gelegen gebieden en het tegengaan van verdroging.

Werken

Uitvoeringsagenda

Nu we weten hoe we ervoor staan en we onze strategie voor de komende jaren hebben uitgestippeld, moeten we bepalen wat we gaan doen. Wat doen we al en waar gaan we mee door. En welke nieuwe projecten volgen er.

WAT DOEN WE AL?

- groene agenda projecten
- groene daken
- samen doen samen groen
- burgerinitiatieven
- geveltuintjesactie
- afkoppelsubsidie
- nl green label
- waterbuffer voor bomen
- adoptiegroen
- operatie steenbreek
- green deal
- wadi's
- permavoid
- boomfeestdag
- afkoppelcoach
- groene parkeerplaatsen
- gescheiden riolsystemen

WAT GAAN WE DE KOMENDE JAREN DOEN?

Naast activiteiten die we nu al verrichten, gaan we de komende jaren ook aan de slag om Waalwijk klimaatbestendiger te maken. Het aanpassen aan een veranderend klimaat is een geleidelijk proces waarbij we elke ingreep in de openbare ruimte moeten gebruiken om de klimaatbestendigheid te verhogen. In de bebouwde omgeving wordt vrijwel continu gewerkt in de openbare ruimte. Het is dus belangrijk om het onderwerp klimaatbestendigheid in alle projecten binnen de gemeente mee te nemen. Zo doen we ervaring op met oplossingsrichtingen die voorhanden zijn. Dit vraagt om een naadloze aansluiting van afdelingen én om een breed bewustzijn van het belang van een klimaatadaptief Waalwijk. Dit doen we op de volgende manieren.

Aanpakken locatiegebonden knelpunten

Als gemeente gaan wij aan de hand van projecten in de openbare ruimte knelpunten aanpakken die nu al bekend zijn. Dit doen we zowel op de korte termijn als op de lange termijn. Op de korte termijn pakken we de meest urgente gevolgen aan. Dit doen we zowel door onderzoek, tijdelijke maatregelen als door structurele maatregelen. Op de lange termijn pakken we knelpunten aan die onwenselijk zijn, wanneer kan worden meegekoppeld met andere projecten. Zo hoeft de straat maar één keer open. Een overzicht van de beschrijving van de knelpunten bij iedere locatie en een overzicht van de kosten om deze aan te pakken of te onderzoeken vind je [hier](#).

Structurele verankering in beleid

Naast fysieke projecten in de openbare ruimte, is het van belang dat klimaatadaptatie structureel wordt geborgd in projecten van de gemeente zelf, het beleid en activiteiten van onze partners, inwoners en bedrijven waar we mee samenwerken.

Onderzoeksmatregelen

Voor een aantal knelpunten is het nodig om aanvullend onderzoek uit te voeren of het effect daadwerkelijk optreedt en wat de passende maatregelen zijn.

Samenwerken

Klimaatadaptatie in Waalwijk is een integrale ruimtelijke opgave, die verder reikt dan de openbare ruimte. We gaan in gesprek met onze collega's en partners om afspraken te maken zodat we onze ruimte (openbaar en privaat) optimaal benutten.

Stimuleren

De komende jaren focussen we ons op onze inwoners en bedrijven en maken we hen bewust van het belang om Waalwijk samen klimaatbestendig in te richten. We betrekken ze bij de verandering die nodig is en helpen ze de eerste stappen te zetten. En we zullen met een positieve en actieve grondhouding duurzame initiatieven vanuit de samenleving ondersteunen en samenwerkingsverbanden aangaan. We kunnen dit als gemeente namelijk niet alleen. Het verhogen van het urgentiebesef vergt een lange adem.

Communiceren

Inwoners en bedrijven geven aan behoefte te hebben aan algemene informatie over klimaatadaptatie en maatregelen die zij kunnen nemen. Wij willen ons de komende periode inzetten op een goede communicatiestrategie richting deze groepen.

STRUCTURELE VERANKERING IN BELEID

Aanpassen Leidraad Inrichting Openbare Ruimte

- In de Leidraad Openbare Ruimte zijn de ontwerpuitgangspunten voor de openbare ruimte van de gemeente Waalwijk opgenomen. In de volgende actualisatie nemen wij klimaatadaptatie mee door: (1) in de standaarddetails rekening te houden met bijvoorbeeld infiltratie, (2) de keuze voor de grootte van bomen koppelen aan de potentie, groeiplaats en omgeving.

Uitgangspunten opstellen klimaatadaptief bouwen Haven 8

- Haven 8 is een van de locaties die het meest kwetsbaar is voor de effecten van klimaatverandering. Het tekort aan koele plekken is de belangrijkste kwetsbaarheid. Daarom gaan wij binnen onze regionale samenwerking uitgangspunten opstellen om de omgeving klimaatbestendiger in te richten.

Aanpassen omgevingsvisie voor wateroverlast

- In de omgevingsvisie wordt een waterbergingseis van 60 mm bij nieuwbouw, vergunningplichtige aanbouw en uitbreidingslocaties geëist.

Klimaatadaptatie binnen evenementen

- Bij extreem weer is het belangrijk dat bij evenementen de risico's minimaal blijven. Daarom gaan wij het veiligheidsplan van evenementen toetsen of voldoende rekening wordt gehouden met de gevolgen van de weersextremen, bijvoorbeeld of eisen voor de robuustheid van materialen zijn opgenomen.

Aanpassen omgevingsvisie voor hitte en droogte

- In de omgevingsvisie moet ruimte komen voor doelen voor het tegengaan van hittestress en droogteschade.

Klimaatadaptatie en snippergroen

- Wij blijven terughoudend met de verkoop van snippergroen om te voorkomen dat huidig openbaar groen vervangen wordt door particuliere verharding. Wij verkopen alleen snippergroen dat niet door ons te beheren en onderhouden is.

ONDERZOEKSMaatregelen

Impact van bodemdaling in projecten

- Uit de stresstest blijkt dat in onze gemeente een aantal locaties risico's lopen door bodemdaling. Bij ieder van deze locaties onderzoeken wij de ernst van de problematiek, en gaan wij na welke maatregelen noodzakelijk zijn om deze te beperken.

Groene stad challenge

- Wij gaan de Groene Stad challenge aan. Hierin wordt gekeken hoe wij als Waalwijk ten opzichte van andere gemeenten staan met betrekking tot groen.

SAMENWERKEN

We werken samen

- Het merendeel van het gemeentelijk oppervlak is in eigendom van derden. Dit betekent dat er ook een belangrijke opgave ligt voor grondeigenaren, inwoners en ondernemers. Als gemeente nemen we hierbij een stimulerende en faciliterende rol. Door hen meer bewust te maken van het thema klimaatadaptatie vergroten we de actiebereidheid. Samenwerken en het koppelen van doelstellingen van verschillende partijen is hierin belangrijk. Daarnaast werken we samen met partijen zoals ContourdeTwern, Casade, Stichting Waalwijk CO2 vrij en parkmanagement. **Samen duurzaam vooruit.**

Gesprekken voeren met externe stakeholders

- Om Waalwijk klimaatadaptief in te richten willen wij samenwerken met onze partners in de openbare ruimte. Met een aantal partners hebben wij al gesprekken gevoerd. Met andere partners staan er nog gesprekken gepland. Dit zijn onder andere de waterschappen, de hulpdiensten, RWS, nutspartijen, zorginstellingen en hoveniers.

STIMULEREN

Afkoppelsubsidie promoten

- Uit de inwoners- en bedrijvenenquête bleek dat inwoners en het bedrijfsleven bereid zijn zelf maatregelen te nemen tegen wateroverlast. We hebben reeds een afkoppelsubsidie ingesteld (vanuit het IWW) om inwoners en bedrijven te stimuleren voor bijvoorbeeld de aanleg van groene daken.

Inzet afkoppelcoach intensiveren

- Om inwoners en bedrijven concreet te helpen bij het bepalen van de maatregelen zoals bijvoorbeeld afkoppelen, gaan wij naast de afkoppelsubsidie ook een afkoppelcoach inzetten. De afkoppelcoach adviseert over: wat wel/niet afkoppelen, welke opties, hoe subsidie aan te vragen, locatiespecifieke tips en tips.

Waardevolle bomen subsidie

- Het behoud van grote, oude bomen is kostbaar. Vooral wanneer specialistisch (snoei)onderhoud nodig is om de boom goed te verzorgen. De gemeente Waalwijk vindt bomen belangrijk. Daarom leveren we graag een bijdrage in de onderhoudskosten van aangewezen waardevolle bomen.

Groene Agenda (vergroenen en vergroten biodiversiteit)

- De Groene Agenda is samen met bewoners opgesteld. Hierin is opgenomen dat er meer groen en biodiversiteit in de openbare ruimte moet komen.

Klimaatscans uitwerken

- Met de klimaatscans proberen wij bedrijven inzicht te geven hoe zij op eenvoudige wijze maatregelen kunnen treffen om hun terrein klimaatadaptiever in te richten.

Aansluiten bij lopende initiatieven

- We sluiten ons vaker aan bij lopende initiatieven, zoals Week van ons Water, Operatie Steenbreek, Boomfeestdag, NL Green Deal, NK Tegelwippen, Samen doen, Samen groen, etc.

Wij geven het goede voorbeeld

- In de openbare ruimte verruilen we verharding waar mogelijk voor groen. Denk bijvoorbeeld aan groene parkeerplaatsen, smallere stoepen en wegen, snippergroen gebundeld tot grotere groen oppervlakken, het aanleggen van waterlopen of wadi's en het aanleggen van groene daken.

COMMUNICEREN

Interne communicatie en voorlichting aan collega's

- Het is niet alleen belangrijk dat onze partners en burgers, maar ook onze eigen gemeentelijke organisatie zich bewust zijn van het belang van klimaatadaptatie en wat dat betekent voor hun dagelijkse werk en praktijk. Daarom gaan wij binnen de gemeentelijke organisatie klimaatadaptatie meer op de kaart zetten, collega's bewust maken van het belang ervan én ze in beweging krijgen.

Heldere communicatiestrategie om bewustwording en gedragsverandering te stimuleren

- De komende jaren focussen we ons op onze inwoners en bedrijven en maken we hen bewust van het belang om Waalwijk samen klimaatbestendig in te richten. We betrekken ze bij de verandering die nodig is en helpen ze de eerste stappen te zetten. Een communicatieve uitdaging die begint bij een heldere communicatiestrategie om bewustwording en gedragsverandering te stimuleren. Daaruit voortvloeiend stellen we een activatieplan inclusief middelen op en een contentstrategie. We zoeken hiervoor aansluiting bij de andere onderdelen van duurzaamheid (energie, afval en circulariteit). Zo kunnen we vanuit een overkoepelend verhaal passend inzoomen op het onderdeel klimaatadaptatie.

FINANCIIEEL OVERZICHT

Voor het uitvoeringsprogramma is het belangrijk om na te gaan hoe wij deze gaan financieren. Voor een deel zijn en worden maatregelen meegenomen in het Integraal UitvoeringsPlan (IUP) en worden ook van daaruit gefinancierd. Van andere maatregelen verwachten wij dat deze uit reguliere budgetten gefinancierd kunnen worden. Mocht blijken dat er toch aanvullend budget nodig is, komen wij hiervoor met een apart voorstel naar de Raad.

Impulsregeling Rijksoverheid

Vanaf 1 januari 2021 kunnen gemeenten gebruikmaken van de Impulsregeling Klimaatadaptatie. Het bedrag kan gebruikt worden om adaptatiemaatregelen versneld uit te voeren, om al geplande ruimtelijke maatregelen uit te breiden met adaptatiemaatregelen, of om nieuwe adaptatiemaatregelen op te pakken. De aanvraag voor de impuls gelden kan gedaan worden van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2023. In 2027 moet de uitvoering van de maatregelpakketten klaar zijn.

Het Rijk heeft hier €200 miljoen voor gereserveerd. De aanvraag voor deze gelden moeten als werkregio gedaan worden. Daarom is met de werkregio Hart van Brabant een regionale uitvoeringsagenda geschreven. Om het bedrag eerlijk over de werkregio's te verdelen, gebruikt het Rijk een verdeelsleutel op basis van inwoneraantal en oppervlakte. Het is de bedoeling dat dit geld wordt gezien als een impuls. Daarom mag dit geld maar 1/3 van het totale bedrag van een project bedragen. De overige 2/3 moet betaald worden vanuit gemeentelijke middelen. De bijdrage is alleen voor water gerelateerde onderwerpen.

COLOFON

Klimaatuitvoeringsagenda Waalwijk

Opdrachtgever

Gemeente Waalwijk

Auteurs

TAUW

Vormgeving

TAUW

Datum

December 2021

Gemeente **Waalwijk**

Bijlagen

Actielijst fysieke projecten

Actielijst onderzoeksmaatregelen

ACTIELIJST LOCATIEGEBONDEN KNELPUNTEN

Onacceptabele locaties

Naam locatie	Actie
De Oude Straat Waspik	Vervolgonderzoek doen om te bepalen wat nodig is om bodemdaling te voorkomen.
Wendelnesseweg- West	Vervolgonderzoek naar bodemdaling laten doen, aansluitend op de trillingsonderzoeken die al worden gedaan.
Riethorst	Vervolgonderzoek of stresstest hier het juiste beeld laat zien (water in pand met zorgfunctie).
Winterdijk en omliggende wegen	Vervolgonderzoek verzakkingen en bomeneffectanalyse. Ten behoeve van het project worden bodemonsters genomen. Dit onderzoek wordt gedekt vanuit het project. Op basis van aanvullend onderzoek moet nog gekeken worden wat er nodig is om een juiste constructie aan te leggen.
Antoniushof	Onderzoeken of beeld stresstest klopt (water in pand met zorgfunctie).
Ziekenhuis	Het wordt herontwikkeld. Bij toetsing plannen controleren op wateroverlast.
A59	Met RWS in gesprek over de gevolgen van verzakkingen voor de bereikbaarheid van Waalwijk.
Nieuw bedrijventerrein Waspik	Bodemdaling meenemen in herontwikkeling.
Waesgeerd	Bij het woonrijp maken van het gebied moeten we rekening houden met de droogteproblematiek.
Mijzo - Zorglocatie - Elzenhoven	Vervolgonderzoek of stresstest hier het juiste beeld laat zien (water in pand met zorgfunctie).
Mijzo - Zorglocatie - Eikendonk	Vervolgonderzoek of stresstest hier het juiste beeld laat zien (water in pand met zorgfunctie).

ACTIELIJST LOCATIEGEBONDEN KNELPUNTEN

Onwenselijke locaties

Naam locatie	Actie
Loonsestraat	Er wordt 1,9 hectare afgekoppeld. Komend jaar staan ook rioleringsmaatregelen gepland om water op straat op te lossen. Er is onderzoek gedaan om het riooltechnisch op te lossen. Budget is nodig om te onderzoeken wat de afkoppelmogelijkheden zijn.
Schrevelstraat e.o.	Er bestaan mogelijkheden om hemelwaterriool aan te leggen om het risico op wateroverlast in te perken.
Sint Antoniusstraat	Dit project is al in voorbereiding. Er is een keuze gemaakt om geen hemelwaterriool aan te leggen. HWA riool aanleggen is alleen mogelijk bij verleggen K&L. Geraamde kosten 750k zonder aanleg HWA riool. Wellicht kan problematiek van water op straat opgelost worden door achterliggend gebied af te koppelen.
Taxandriaweg en Noordstraat	Bij de Taxandriaweg staat een toekomstig reconstructieproject gepland. Op de Taxandriaweg en in de Noordstraat wordt water op straat berekend, deels doordat er geen overstort in het stelsel aanwezig is en bij hevige regenval het gemaal niet al het water kan verpompen. Er dient onderzocht te worden of de reconstructie bij de Taxandriaweg ook de berekende wateroverlast kan verhelpen. Zo niet, liggen rioleringsmaatregelen bij de Noordstraat voor de hand.
Tempelierstraat, Dijkstraat en ontwikkeling gedempte haven	Dit gebied is gevoelig voor wateroverlast. Binnen dit gebied wordt de haven opengemaakt door een vijver aan te leggen en woningbouw te realiseren. Voor het hele plan wordt 60 mm berging op eigen terrein gerealiseerd. Voor de openbare ruimte vindt alleen vervanging van het riool plaats.
Bedrijventerreinen	In het havengebied en op industrieterrein Zanddonk zijn onvoldoende koelteplekken. Met bedrijven wordt in gesprek gegaan over de risico's van hitte en om ze te motiveren om maatregelen te nemen door oa klimaatsafari's. Meer bomen en biodiversiteit aanbrengen in het openbaar gebied.

ACTIELIJST ONDERZOEKSMATREGELEN

Onderzoeksmaatregel	Omschrijving
Impact bodemdaling in projecten	We onderzoeken de impact van bodemdaling in projecten bij de volgende locaties: Leeuwerik, Watersnip, Kemphaan, Rietzanger, Goudplevier, Geelgors, Stichtingsweg, Waspiksedijk, Lageweg, Stadshouderdijk, 's-Grevelduinweg, Engelseweg, Sluisweg, Duikerweg, Schutweg, Zijlweg, Weteringweg, Kloosterheulweg, Energieweg
Groene stad challenge	Wij gaan de Groene Stad challenge aan. Hierin wordt gekeken hoe wij als Waalwijk ten opzichte van andere gemeenten staan met betrekking tot groen.